

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Бутенко І.Г.

Україна, м. Бердянськ, Миколаївська ЗОШ

Сучасний світ переживає час значних змін, нової культури, запровадження нових технологій, що висувають вимоги на рівні оновленої свідомості, розуміння нових можливостей особистості. Ми повинні розуміти, що від сьогоднішніх освітян України очікується спроможність оновитися самим і забезпечити осучаснення освіти в цілому. Опираючись на світову освітню систему, яка спрямована на гуманізацію, духовність, соціалізацію, конкурентоспроможність, самоцінність людської особистості, українська школа покликана відповідати новим умовам розвитку суспільства.

Як зазначено у концептуальних документах про освіту шкільне життя – лише частина цілісного процесу життєдіяльності дитини. На кожному ступені школи слід сповна реалізувати такі фактори навчання і виховання як навколишнє соціокультурне середовище, засоби масової інформації, сучасна техніка. Створювати умови для повноцінної життєдіяльності дитини. Повнота, яскравість думок, почуттів, образів, які переживають учні у навчально – виховному процесі, - необхідна умова розквіту їхньої індивідуальності.

Гуманістичні цінності освіти зумовлюють зміну авторитарно – дисциплінарної моделі навчання на особистісно орієнтовану. Сутнісними ознаками цих змін є навчання і виховання особистості на засадах індивідуалізації, створення умов для розвитку і самонавчання, осмисленого вивчення своїх можливостей і життєвих цілей.

У національній доктрині розвитку освіти ставиться завдання постійного оновлення змісту освіти та навчально – виховного процесу. Він повинен будуватися відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей учнів. Зростання їхньої самостійності й творчої активності, що має зміцнити демократичні основи громадянського суспільства та прискорити його розвиток. Перед учителями постало завдання формувати й зміцнювати в школярів внутрішні джерела мотивації не тільки щодо навчальної діяльності, але й до саморозвитку своїх інтелектуальних, творчих здібностей, а також їх успішної соціалізації.

Отож, враховуючи зазначене вище, зазначимо, що вимогами до сучасного вчителя є:

- Збереження і розвиток власного творчого потенціалу;
- Стабільна активна життєдіяльність;
- Інноваційність підходів при вирішенні будь – яких завдань;
- Креативність мислення;
- Здатність приймати нестандартні рішення;
- Висока громадянська самосвідомість;
- Чітко визначена патріотична позиція.

Таким чином важливою стає здатність педагога до успішної інноваційної діяльності. Однією із важливих складових якої є актуальний вибір науково – методичної теми, роботі над якою підпорядкована, наприклад, діяльність педагогів району, окремої школи в цілому і кожного педагога, зокрема.

Педагогічний колектив нашого навчального закладу має досвід успішної реалізації шкільної науково – методичної теми: «Проектна діяльність як технологія розвитку та самореалізації особистості». Іншими словами «Метод проектів» вивчався теоретично і втілювався практично усіма педагогами школи протягом 4 років.

Науково – методичним забезпеченням проблемної теми стали розроблені у 20 – х роках ХХ століття роботи американських вчених Джона Дьюї та В. Кілпатрика, які основним завданням школи вважали «виховання вільних громадян», яке мало складатися «з системи цільових проектів». Джон Дьюї та його колеги були впевнені, що освіта має базуватися не на тих знаннях, які дитині стануть у пригоді колись у майбутньому, а на тому, що дитині потрібно саме сьогодні, на проблемах його реального життя. Відповідно до концепції прагматизму Джона Дьюї учні безпосередньо залучаються до практичної діяльності, в процесі якої опановують теоретичні знання, необхідні для виконання певних завдань. Учень Дж. Дьюї В. Кілпатрик метою впровадження «Методу проектів» вважав «виховання людини, що вміє працювати, постійно проявляючи свою ініціативу, ставить собі масштабні практичні завдання й уміє їх використовувати».

Першими вітчизняними педагогами, які звернулися до вивчення цієї проблеми і дійшли висновку про необхідність проектування особистості як суб'єкта педагогічної праці, тобто «проектування» людини, стали А. Макаренко та В. Сухомлинський.

Сьогодні наш навчальний заклад це творчо працюючий педагогічний колектив однодумців - учителів і його рівноправних партнерів – учнів. В умовах малої наповнюваності класів, відсутності фінансування, нестабільного матеріального забезпечення сільських родин нам вдається ефективно навчати та виховувати наших

дітей. Серед них призери районних та обласних предметних олімпіад, переможці районного та учасники обласного турів конкурсу імені Петра Яцика, переможці районного туру конкурсу імені Шевченка. Десятки наших учнів ставали учасниками та переможцями обласних конкурсів МАН, «Україна – єдина країна», «Космічні фантазії», «Податки очима дітей», «Людина і ліс», «Таланти твої, Україно» і багатьох інших. Та ми цінуємо не лише талановитих, обдарованих дітей, які відзначалися перемогами. Важливо і те, що в нашій школі немає байдужих дітей. Вони всі активні у загальношкільних заходах, у роботі дитячої екологічної організації «Дивосвіт», яка до речі існує понад двадцять років тощо. Я відповідально можу заявити, що кожен учень нашої школи є творчою особистістю, якій ми даємо можливість реалізовуватися у будь – яких напрямках. Саме завдяки нашим хорошим діткам учителі школи отримують змогу також брати участь і перемагати в районних та обласних турах фахового конкурсу «Учитель року», «Урок ХХІ століття». Майже усі педагоги школи мають власні публікації. Три досвіди надруковані у журналі «Відкритий урок» - Бутенко І.Г., Валява Л.О., Цимаєнко Т.Д.. По кілька робіт розміщено на сайті цього видання у Форумі педагогічних ідей Чуєвої Т.А., Ісип О.Б., Бутенко Н.О., Сизко Т.М.. Окремими брошурами видано досвіди роботи педагогів вищої категорії: Тахтаджієвої Л.С., Бутенко Н.О., Цимаєнко Т.Д., Клименка М.О.. Активний учасник регіональних конференцій у БДПУ з викладання української літератури Сизко Т.М. має вже три публікації у тематичному альманасі. І кожен із названих педагогів ефективно у роботі з дітьми використовує «метод проектів».

За 14 років роботи заступником директора з навчально – виховної роботи маю досвід методичної роботи і готова поділитися ним з колегами. Одним із пріоритетних напрямків якої вважаю правильний вибір проблемної теми і ефективне її впровадження в навчально – виховний процес. Пропоную запозичити досвід нашої школи поетапного впровадження науково – методичної теми: «Проектна діяльність як технологія розвитку та самореалізації особистості». Звичайно, даний перспективний план роботи над шкільною науково – методичною темою пропонується як один із варіантів, а кожним навчальним закладом мусить бути налаштований на власні освітні ресурси і можливості.

Робота була організована за наступними етапами:

І етап: підготовчий – діяльнісно – прогностичний (01.09.2009 – 01.01.2010)

Основні завдання: вивчення законодавчих документів про освіту; збагачення знань педагогів з оновлення освітньої діяльності; розвиток цілісних орієнтацій,

переконань; здобування навичок курсу ІКТ; вивчення теоретично – методичного забезпечення з обраної теми «Метод проектів» та системний обмін отриманими знаннями під час засідань педагогічних рад, методичної ради, предметних методичних об'єднань: суспільно - гуманітарного циклу, природничо – математичного, учителів початкових класів, класних керівників.

Мета етапу: визначення правильного формулювання поставленої методичної проблеми з метою виконання цілої низки наступних завдань: організація роботи педагогічного колективу над розкриттям сутності проектної технології, вимог до використання методу.

Зміст роботи: вибір напряму; обговорення інформації та завдань проекту членами педагогічного колективу; вибір індивідуальних тем споріднених загальношкільній.

Форми і методи роботи. Очікувані результати.

<i>Форми роботи</i>	<i>Методи роботи</i>	<i>Очікувані результати</i>
Індивідуальні	Опрацювання методичних джерел, інтернет ресурсів тощо.	Збагачення знань педагогів стосовно змісту науково-методичної теми.
Колективні	Обговорення теми на засіданні педагогічної ради.	Скоординовані дії педагогічного колективу спрямовані на перехід на нову проблемну тему.
Групові	Формування альтернативної форми методичної роботи із застосуванням «методу проектів» на засіданнях шкільних методичних об'єднань	Розвиток фахової свідомості, перетворення вчителя на педагога – дослідника – експериментатора.

II етап: опанування науково-теоретичних основ і технології методу проектів педагогічним колективом та учнями – конструктивно-моделюючий (01.01.2010 – 01.09.2010)

Основні завдання: розвиток мотивів творчої та дослідницької діяльності, моральних якостей особистостей, створення ситуацій обміну навичками практичної діяльності, як між учнями так і між учнями та учителями.

Мета етапу: створення гнучкої моделі організації навчального проекту, орієнтованої на творчу самореалізацію особистості (як вчителя так і учня).

Зміст роботи: навчальний проект – це форма організації занять, яка передбачає комплексний характер діяльності всіх його учасників в отриманні освітньої продукції за певний проміжок часу.

Форми і методи роботи. Очікувані результати.

<i>Форми роботи</i>	<i>Методи роботи</i>	<i>Очікувані результати</i>
Індивідуальні	Реалізація «Методу проектів...» на уроках та в позакласній роботі	Матеріальні (оформлення творчої роботи, відеофільму тощо).
Колективні	Провести засідання педагогічної ради і розглянути на ньому «Метод проектів – основа для самореалізації особистості XXI століття»	Самоорганізація роботи партнерства, виявлення особистої відповідальності за отримані результати в кожному з аспектів роботи
Групові	Провести засідання шкільних МО з вивченням методичних рекомендацій з ефективного впровадження «Методу проектів...»	Педагоги спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному спрямувати «Метод проектів» на результат.

III етап: реалізація технології методу проектів в освітньому процесі закладу – апробаційно-впроваджувальний (01.09.2010 – 31.05.2011)

Основні завдання: створення проектів, як готового продукту на уроках та в позакласній роботі з метою розкриття резервних особливостей особистості (як учителя так і учня).

Мета етапу: зробити проект, синтезувавши ідеї, провівши дослідження, визначивши шляхи його впровадження.

Зміст роботи: опрацювання джерел, збір інформації, оформлення проекту.

Форми і методи роботи. Очікувані результати.

<i>Форми роботи</i>	<i>Методи роботи</i>	<i>Очікувані результати</i>
Індивідуальні	Створення разом з учнями готового продукту (проекти)	Уміння застосовувати проектну технологію як показник інноваційного мислення учня та вчителя.
Колективні	Обговорення запропонованих проектів.	Уміння використовувати проектних технологій як засіб інтеграції навчальних предметів
Групові	Класифікація проектів, шляхи їх послідовного впровадження	Розробка циклу проектів, об'єднаних за змістом, напрямом тощо (екологічні, початкова школа).

IV етап: аналіз результатів опанування методу проектів, узагальнення досвіду роботи колективу над інноваційною технологією – етап стабільного функціонування та рефлексійної аналітики (01.09.2011 – 31.05.2012)

Основні завдання: створення кінцевого продукту, презентація його великому загалу, демонстрація отриманих результатів, моральне заохочення учасників проекту.

Мета етапу: Результативним організаційний проект можна вважати тоді, коли реалізація проекту здатна розв'язати актуальну проблему, коли проект може бути застосованим для масового використання, бо йому властиві новизна, оптимальність, гнучкість, цілісність, відсутність протиріч.

Зміст роботи: розвиток виконавчої майстерності шляхом своєчасного створення і презентації готового (кінцевого) продукту.

Форми і методи роботи. Очікувані результати.

<i>Форми роботи</i>	<i>Методи роботи</i>	<i>Очікувані результати</i>
Індивідуальні	Створення проектів, презентацій та їх поширення через засоби масової інформації.	Позитивні відгуки про готовий продукт.
Колективні	Узагальнення найбільш вдалих досвідів роботи вчителів на засіданні педагогічної ради.	Поширення передового педагогічного досвіду та авторської позиції учня в колективних формах роботи в школі та за її межами
Групові	Проведення семінарів, круглих столів шкільними МО з моральним стимулюванням учасників проекту.	Висвітлення змісту засідань МО шляхом створення порт фоліо тощо.

Проектна діяльність, до якої залучається учнівський та педагогічний колектив, має на меті створення готового продукту. Та значна користь не лише в отриманому кінцевому результаті. Значно важливіше, що під час роботи над проектом усі учасники, які залучені до нього, мають змогу отримувати освітні навчальні знання без примусу, а завдяки індивідуальному, груповому інформаційному пошуку. Учні розширюють коло однодумців, вчаться цінувати думку інших, вчаться відповідальності тощо. Учителі виступають не лише в ролі керівників проекту, а сприймають вихованців як рівноцінних партнерів.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті.- К.: «Шкільний світ», 2001.
2. Державна програма «Вчитель» // Освіта України. - №27 (323). – Квітень. – 2002.
3. Концепція загальної середньої освіти (12 – річна школа)
4. Сіренко В. Все було.- Дніпропетровськ: «Поліграфіст» 1999.
5. Інтернет ресурси

ДОДАТОК 1

Проект

виховного заходу «Україна в моєму серці»

Мета: активізація виховної роботи в школі з патріотичного виховання, ефективна підготовка до участі у районній учнівській конференції на заявлену тему, виховання патріотичних почуттів і національної гідності.

Учасники: учні 7 – 11 класів; діти, які прибули до школи із зони АТО.

Керівник проекту: заступник директора з навчально – виховної роботи Бутенко Ірина Григорівна, учитель світової літератури, спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «старший учитель». Педагогічний стаж 29 років, стаж керівної роботи 14 років.

Підготовчий етап: робота з у учнівським колективом, оголошення тем для обговорення, визначення членів ініціативної групи та лідерів кожного класу, які щиро вболівають за долю рідної країни, іншими словами створення активу із найбільш підготовленої та патріотично налаштованої молоді.

I етап: організаційний або підготовчий.

Представлення Бутенко І.Г. теми та її мотивації «Україна в моєму серці»; змістовне висвітлення запропонованих районним відділом освіти тем для обговорення та доповнення власними актуальними питаннями:

- Революція гідності – полум'яна сторінка історії України;
- Герої Небесної Сотні – наша совість і святість;
- Наші земляки учасники протистояння з терористами на Донбасі;
- Пам'ять про загиблих воїнів – захисників свободи і цілісності України;
- Діяльність волонтерських організацій: обов'язок, позиція, подвиг;
- Участь дітей Бердянського району у допомозі українським бійцям;
- Доля переселенців із зони АТО;
- Як запобігти імморалізації суспільства;
- Як запобігти маргінальності суспільства в умовах політичної та економічної нестабільності.

Розподіл обов'язків між лідерами проекту:

- відповідального за докладну інформаційну стінгазету – оголошення;
- відповідального за музичний супровід ;
- відповідального за підготовку декламаторів патріотичних віршів;
- відповідального за виконання патріотичних пісень;

- відповідального за оформлення приміщення у патріотичному дусі;
- відповідального за запрошення цікавих людей з числа справжніх патріотів України;

- відповідальних за участь у заході кожним учнівським колективом;
- відповідального за фотомонтаж із заходу;
- відповідального за фільмування шкільної конференції;
- відповідального за оформлення матеріалів для шкільного сайту.

II етап: узгоджувальний або планування

Визначення інформаційних джерел, визначення форм узагальнення зібраної інформації, ознайомлення з віршами Володимира Сіренка та вибір поезій для декламування на конференції, створення тематичних словників, оприлюднення тем для виконання творчих робіт учасниками проекту тощо.

III етап: тематичний або змістове оформлення конференції

Діяльність лідерів та кожного учня полягає у написанні творів, віршів, есе тощо на заявлені теми та їх тематичному узагальненні; підготовці музичного та іншого супроводу, а саме підбір патріотичних відео кліпів, рекламних роликів Збройних сил України; роль учителя полягає у правильній спрямованості учнів, допомозі вибору кращих інформаційних матеріалів; забезпеченні інформаційної інтернет – підтримки і найголовніше – дотриманні учасниками проекту чіткої патріотичної ідеї: «Україна понад усе».

IV етап: узгоджувальний або аналітичний

Озвучення окремих учнівських робіт, перегляд та відбір кращого музично – інформаційного супроводу, обговорення виконання пісень, декламації віршів, визначення кандидатів для участі у районній конференції. Роль учителя полягає в об'єктивній оцінці усіх підготовлених учнями матеріалів, їх корекція тощо.

Важливою на даному етапі є роль лідерів та відповідальних, які були визначені на I етапі для того, щоб забезпечити їм можливість висловити узагальнену думку на будь – яку заявлену тему, а також вибраний супровідний матеріал.

У етап: аналізу та готовності до презентації проекту «Україна в моєму серці»

Учні проводять колективне обговорення усіх заявлених у проекті матеріалів, формують висновки, оцінюють отримані результати, наприклад, найемоційніший виступ, найкраще декламування. На цьому етапі відбувається оцінка написаним

творчим роботам, перегляд фрагментів учнівських презентацій, перегляд патріотичних відеоматеріалів.

VI етап: Презентація виконаного проекту у вигляді загальношкільної конференції «Україна в твоєму серці»

Робота учнів полягає у публічному представленні виконаного проекту.

Робота учителя полягає у моральному стимулюванні усіх учасників проекту.

Опис

готового продукту – загальношкільної конференції

«Україна в твоєму серці».

Великий публічний майданчик, оформлений національною символікою, гаслами, фотографіями тощо.

Показ патріотичних відеоматеріалів супроводжує виступи усіх учасників конференції.

До слова запрошуються автори відібраних творчих робіт, декламатори віршів Володимира Сіренка, виконавці патріотичних пісень – вокальна група.

Серед присутніх: виконавці проекту – учні 7 – 11 класів; учителі школи, учні 5 – 6 класів, жителі села.

1 учень

«Я українка! Я пишаюся цим! Я не хочу жити в інших державах! Я хочу отримати гарну освіту і прислужитися рідному селу, моїй малій батьківщині! Я хочу моїм дорогим батькам забезпечити спокійну старість. Я дуже люблю їх і мою старшу сестричку Аню. Вона майбутній учитель української мови. Я мрію, що моя Миколаївка завжди існуватиме на карті України! Я навчаюся у 7 класі. У мене є досягнення, якими я пишаюся. Я на відмінно вчуся. Я була неодноразово призеркою районного мовознавчого конкурсу імені Петра Яцика, вперше ще у 3 класі. Я ставала призеркою районних предметних олімпіад та конкурсу імені Шевченка, у всьому цьому я наслідую мою старшу сестру. Я із задоволенням беру участь і, звичайно, люблю перемагати у творчих конкурсах. І я, так само як Аня, мрію стати призером МАН, а також отримати корисну і цікаву мені професію. Будь ласка, дорослі, допоможіть здійснитися моїм мріям і мріям моєї дружної родини. Зупиніть кровопролиття на Сході моєї України. Нехай мій тато завжди лишається біля нас. І тата інших українських дітей хай живуть зі

своїми родинами. Нехай страх втратити близьких людей на безглуздій війні не нависає над нами».

2 учень Декламатор

Синівське (вірш В.Сіренка)

Моя зоря, мій видих і мій вдих,
Моє мовчання, крик мій, Україно.
Я над тобою журавлем полину
За обшир твій, за небокрай до тих.
Хто на коліна рабськи не ставав,
Пере бідую не схиляв рамена.
Усіх часів, усіх країв знамена
Блідніші твоїх райдуг і заграв.
Де відшукати слово хоч одне.
Яке тебе, чарівну оспіває.
Такого слова, мабуть, ще немає.
І це у розпач кидає мене.
Зі мною все, що у тобі люблю.
Мені ти Богом, як причастя, дана.
Твою найбільшу і найтяжчу рану
Візьму, як треба буде, й заживлю.

У виконанні вокальної групи звучить пісня «Мамина сорочка» (автор Наталія Май)

3 учень

Учні 8, 9 та 10 класів долучилися до проекту «Україна в твоєму серці». Ми написали в творах про свої думки і переживання стосовно сьогодення нашої багатостраждальної України. Ми відверто заявляємо і про ті проблеми, які не пов'язані з війною, це проблеми імморалізації та маргіналізації нашого суспільства.

«Життя ... Воно таке прекрасне! Але не вся молодь це розуміє. Все ще існує культ насилля, жорстокості, бездуховності і насильства... Дорослі, схаменіться! На ваших очах виростає покоління молодих людей, позбавлених почуття національної гідності!.. Ми хочемо, щоб ви навчили нас не бути байдужими. »

4 учень «У нашому світі безліч проблем, ми щиро переживаємо їх. Та коли настає ще скрутніша хвилина раптом усе змінюється. Всі проблеми, що були до цього, стають мізерними і незначущими... Перед нами постає жорстока реальність, у яку не хочеться вірити... Це війна! Вона зовсім поряд, якихось 100, 200 кілометрів і падають замертво солдати України, чийсь синочки, чоловіки, татусі... Дорослі, зупиніть війну!»

5 учень «Я не розумію, кому потрібна ця кровава ворожнеча?! Скільки людей ще буде гинути? Чому страждають діти, ваші діти, шановні дорослі! Хай цей жах швидше закінчиться... Дорослі, помиріться! Не забирайте у моїх ровесників з Донбасу нашу спільну Батьківщину – Україну! Ми хочемо бути разом!»

6 учень **Декламатор**

Не гризіться, українці (вірш В.Сіренка)

Не гризіться, українці, в партіях і рухах
Пам'ятайте – світ вас бачить, а тим паче слуха.
Особливо не спускає з нас очей Росія...
...Але, слава Богу,
Ми виходимо з неволі на свою дорогу.
І, згадавши, хто ми справді, козацьку славу,
Підіймаємо до Бога над Дніпром державу.
Ми не знайди підворотні – України діти.
Нам під небом її вічним нічого ділити.
Вона буде, і їй волі натече по вінця,
Якщо ми не будем гризтись, браття – українці.

Переглядаємо відео кліп.

7 учень

Володимир Сіренко український письменник і дисидент народився і виріс у Приазов'ї, під Бердянськом. У 2001 році він побував у нашій школі. Був розчулений нашою гостинністю. Подарував директору – Любов Степанівні власні збірки, вірші з яких особливу актуальність отримали сьогодні...

7 учень **Декламатор**

Не гризіться, українці (вірш В.Сіренка)

Не гризіться, українці, в партіях і рухах
Пам'ятайте – світ вас бачить, а тим паче слуха.
Особливо не спускає з нас очей Росія...
...Але, слава Богу,
Ми виходимо з неволі на свою дорогу.
І, згадавши, хто ми справді, козацькою славу,
Підіймаємо до Бога над Дніпром державу.
Ми не знайди підворотні – України діти.
Нам під небом її вічним нічого ділити.
Вона буде, і їй волі натече по вінця,
Якщо ми не будем гризтись, браття – українці.

Звучить фінальна пісня «Голосу країни - діти» «Україна – це я» у виконанні вокальної групи.

8 учень

Готуючись до сьогоднішньої зустрічі, учні 7 класу активно долучилися до написання творчих робіт на заявлені теми. Ось лише окремі витяги з них.

«Революція Гідності...Євромайдан. Ці слова такі різні. Але кожен погодиться, що ці слова мають одне значення. Події, які відбувалися у 2013 – 2014 роках – ми маємо пам'ятати завжди. Людей, які загинули; людей, які пережили зиму в палатках; людей, які потрапили під снайперські кулі. Ми повинні пам'ятати їх. Вони справжні герої! Справжні патріоти рідної Батьківщини – України!»

«Тисячі людей намагаються покинути зону АТО, а тисячі вже її покинули. Цілими родинами вони втікають від війни. Люди не хочуть говорити на камеру. Вони дуже налякані та пригнічені. Тому, що вони змушені втікати з рідного села, міста, з рідної землі. Усі небайдужі люди допомагають біженцям. Приносять теплі речі, їжу, допомагають з житлом».

« Я дуже вдячна тим людям, які вкладають частину свого серця на допомогу тим людям, які потребують цієї допомоги. Завдяки волонтерським організаціям люди із зони АТО знаходять собі притулок. Завдяки волонтерам солдати на постах мають теплий одяг, їжу. Кожного дня волонтерів стає все більше. І кожен з них хоче вкласти частинку серця і душі. Дати надію тим, хто її втратив».

9 учень

Ми учні випускного класу. Перебування у рідній школі обліковується днями. Ми хотіли би висловити і свій погляд на заявлену тематику сьогоднішньої конференції. Звичайно, Україна завжди буде у нашому серці. Не як якесь абстрактне поняття, а як частина рідного села, рідної вулиці, батьківського дому. Та Україна - заради якої і відбулася Революція Гідності, рушійною силою якої у листопаді 2013 року стала молодь і студентство, віком 18 – 20 років. За кілька місяців Майдану усі вони подорослішали на кілька років. Революція Гідності, без сумніву, змінила країну. Але вона змінила і кожного з нас. Не відразу, але ми також, як і учасники Євромайдану, навчимося брати на себе відповідальність. Я не хочу належати до маргінального прошарку українського суспільства. Як подає один із тлумачних словників «Маргінали – позначення особистостей, соціальних верств або груп, що знаходяться на «околицях», на «узбіччях» або просто за рамками характерних для даного суспільства основних структурних підрозділів або пануючих соціально – культурних норм і традицій. Поняття «маргінал» оцінити не можна. Це ні добре ні погано. Маргінал це той, хто заблукав, хто виробляє дії, продукти і цінності, які не мають ні минулого ні майбутнього. Саме тому я разом зі своїми однокласниками присутні на цьому заході ».

10 учень

«Мені пощастило навчатися у такій школі, де мене навчили шанувати українські традиції, любити усе українське. Поряд з нами завжди рідне слово, рідна пісня. А ще наша шановна директорка поважала мій особистий вибір – мати таку колоритну етнічну зачіску з козацьким оселедцем. Бо і через зачіску я також висловлюю свою велику любов до моєї України. Я наслідую не лише боксера Усика, а й вказую усім ворогам України, що не перевелися на нашій землі запорозькі козаки, які готові боронити рідну землю. Стережіться, ми виростили! Нас багато! Ми знаємо, чого ми хочемо! Сильної держави, чесної влади, гарного життя свої родинам. Ми готові за це боротися! »

Переглядаємо агітаційні відеоролики Збройних сил України

11 учень Шановні дорослі! Шановні гості нашого заходу! Запрошуємо вас до слова. Ми хочемо почути, що Україна і у ваших серцях.

Коментар керівника проекту: Бутенко Ірини Григорівни.

Шановні колеги! Вітаю усіх, хто буде переглядати наш проект «Україна у твоєму серці». Погодьтеся, що патріотичне виховання шкільної молоді сьогодні має багато проблем. Та починати, мабуть, шановні освітяни, треба не з дітей, а з себе! Не лукавімо, серед нас є ті, хто і сам ще не до кінця усвідомлює, що поводить неправильно, непатріотично. Не хочу нікого ображати, та загляньте собі у душу. Там ще палає вогонь любові до нашої багатостраждальної великомучениці - України? Змордована голодоморами і колективізаціями, Чорнобилями і «сім'ями» вона все ще залишається тією країною у якій ви живете і заради якої готові пожертвувати усім? Давайте не будемо егоїстами – споживачами. Припинімо панічні розмови про падіння рівня життя, здоров'я, нестабільність тощо. Не будемо виглядати розгубленими маргіналами перед нашими вихованцями. Я не закликаю вас відразу одягти вишиванки чи записатися у добровольчі загони, але патріотичні стрічки, національна символіка, українська пісня і такі заходи, як наш проект, це те, з чим ми повинні йти до наших вихованців.

Не можу утриматися від розчарування пасивною поведінкою своїх колег з Донецької та Луганської областей. Вони «здали» не лише землі України, вони зрадили тих, для кого вона стала Батьківщиною за документами. Відібрано не лише мирне життя, нав'язано маргінальний менталітет молодим українцям, які ще мали голосу на

так званих референдумах, щоб голосно заявити про право жити на українській землі. Говорю так, бо навчаю дитину з міста Тореза, зони АТО. Ця чудова дівчинка - дев'ятикласниця не просто патріотка. Вона представляла нашу школу у районному мовознавчому конкурсі імені Шевченка і посіла I місце! Вона має чітку громадянську позицію, вона спілкується зі своїми колишніми однокласниками і є носієм української правди для них. А я пишаюся тим, що в нашій школі навчаються діти, для яких Україна завжди в серці.

У кожного учня, який був залучений до проекту, є ім'я. В ході реалізації проекту ми усі постали перед гостями, які прийшли на нашу конференцію. Слухаючи вірші нашого земляка Володимира Сіренка, уривки з творчих робіт учнів школи та переглядаючи відеоматеріали, ми стали ще краще розуміти один одного. І саме тому, я називаю усіх – мої діти! Я пишаюся вами! І я дуже хочу знайти однодумців і впевнена, що спільною працею ми подолаємо «Педагогічну драму виховання» за словами академіка С.І. Гончаренка і не дамо їй перерости у загальнонаціональну трагедію.